

Андрій Кізима

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

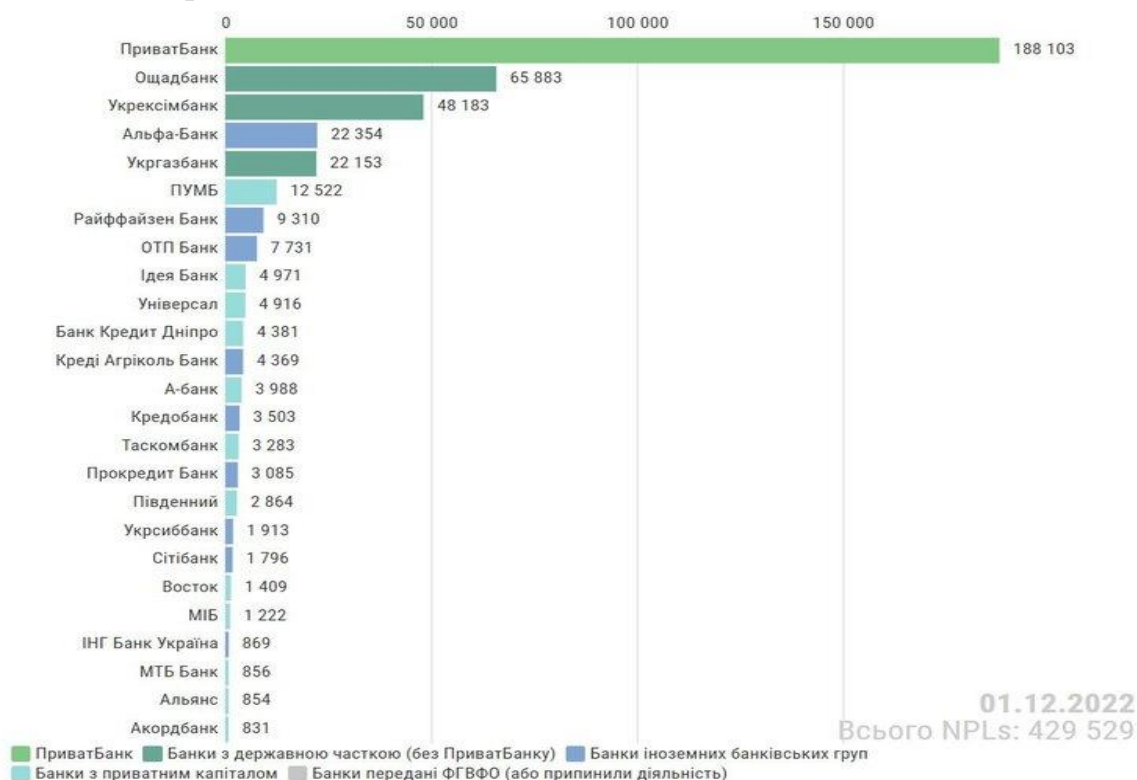
Марія Шевчук

студентка гр. ФБСЗм-11,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ПРОБЛЕМНІ КРЕДИТИ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Зважаючи на те, що «однією з важливих сфер фінансової системи України є фінанси домашніх господарств» [1, с. 123] та беручи до уваги значну дефіцитність бюджетів вітчизняних домогосподарств в умовах повномасштабної війни в Україні, пошук додаткових джерел фінансових ресурсів (з-поміж яких лідируючі позиції займають «кредити і позики банківських установ та небанківських фінансових інституцій» [1, с. 129]) нині є надзвичайно актуальним для наших співвітчизників. Означена вище ситуація породжує гостру проблему неповернення або ж несвоєчасного повернення українцями взятих на себе кредитних зобов'язань.

Так, станом на 01.01.2023 р. «частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі зросла до 38%. Обсяг непрацюючих кредитів за березень – грудень 2022 року збільшився на 127 млрд грн до 432 млрд грн. Близько 75% NPL сектору сконцентровано в державних банках, зокрема понад 40% припадає на Приватбанк» [4] (рис. 1).

Рис. 1. ТОП-25 українських банків за обсягами непрацюючих кредитів станом на 01.12.2022 року [3]

Зокрема, «портфель проблемних кредитів до грудня 2022 року розподілився так: державні банки – 324 млрд грн, або 75,4% від усіх NPL; приватні банки з іноземним капіталом – 57 млрд грн, або 13,3% усіх NPL; решта приватних банків – 49 млрд грн, або 11,3% усіх NPL» [3].

Принагідно зазначимо, що «повномасштабне військове вторгнення росії в Україну переломило тенденцію до поступового скорочення частки непрацюючих кредитів (NPL), яке тривало з 2018 року: за цей час обсяг NPL зменшився на майже 300 млрд грн, частка в кредитному портфелі скоротилася з 55% до 27% станом на 1 березня 2022 року» [4] (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягів та частки непрацюючих кредитів в Україні за видами позичальників у 2018-2023 роках (станом на 1 січня) [4]

	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Кредитні операції:						
Кредити корпоративному сектору	892 900	959 601	847 259	795 405	835 658	847 586
непрацюючі кредити	500 263	535 770	456 074	371 157	301 665	363 321
частка непрацюючих кредитів, %	56,03	55,83	53,83	46,66	36,10	42,87
Кредити фізичним особам (включно із фізичними особами-підприємцями)	174 448	202 202	214 252	208 383	256 291	224 260
непрацюючі кредити	93 353	93 086	73 077	58 230	43 210	68 272
частка непрацюючих кредитів, %	53,51	46,04	34,11	27,94	16,86	30,44
Міжбанківські кредити, депозити (за виключенням коррахунків)	22 046	28 888	31 368	34 057	30 581	36 917
непрацюючі кредити	1 372	1 073	946	984	256	4
частка непрацюючих кредитів, %	6,22	3,71	3,02	2,89	0,84	0,01
Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	1 519	2 867	4 717	11 734	27 037	24 800
непрацюючі кредити	10	838	683	0	0	507
частка непрацюючих кредитів, %	0,69	29,22	14,48	0,00	0,00	2,04

Проте заради справедливості слід відмітити, що «українці все ж як-ніяк намагаються погашати свої кредити, а якість кредитного портфеля по системі наразі краща, ніж у перші місяці війни. Так, канікули добре спрацювали на відтермінування вирішення проблеми кредитів на початку війни, проте вони не можуть стати вічною панацеєю. Тепер банки стикнулися з ситуацією, коли позичальники а) справді не мають грошей, щоб погасити тіло кредиту і відсотки, а також заборгованість, яка накопичується; б) втратили майно, що слугувало заставним для банку; в) не хочуть платити банку, посилаючись на труднощі та сподіваючись на справдження приказки «війна все спише»; г) взагалі не виходять на контакт з банком» [2].

Насамкінець акцентуємо, що назрілу проблему непогашеної заборгованості за кредитами слід вирішувати негайно, а одним із способів такого вирішення цілком обґрунтовано може стати реструктуризація, тобто метод врегулювання проблемної заборгованості шляхом зміни умов кредиту на більш лояльні для позичальника, а також заміни графіку його погашення на більш оптимальний та гнучкіший.

Причому реструктурувати або ж навіть списати певну частину проблемних кредитів держава зможе лише тим, хто взяв такий кредит під заставу майна, що було знищене окупантами під час воєнних дій. Водночас можемо припустити, що далеко не усі проблемні позичальники захочуть реструктуризовувати свої кредити в складних соціально-економічних та військово-політичних реаліях, які зараз мають місце в Україні.

Список використаних джерел:

1. Кізима Т. О. Бюджет домогосподарства: теоретичні основи та прагматизм формування в сучасних умовах. *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ*: збірник наукових праць / гол. ред. П. П. Мазурок. Кривий Ріг, 2008. №3 (15). С. 123–129.
2. Непрацюючі кредити в українських банках: Яким буде розвиток кредитної системи України. URL: <https://psm7.com/uk/bank/nepracyuyuchi-krediti-ukra%D1%97nskix-bankiv-skilki-pozik-prostrocheno-i-shho-bude-dali.html>
3. Харламов П. Понад третина кредитів у комерційних банках – проблемні. Хто в зоні ризику і що можна зробити. URL: <https://mind.ua/publications/20253001-ponad-tretina-kreditiv-u-komercijnih-bankah-problemni-hto-v-zoni-riziku-i-shcho-mozhna-zrobiti>
4. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38% на початок 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>